

3 ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Mezinárodní šetření PISA přináší již více než 20 let cenné informace o výsledcích žáků napříč státy a ekonomikami celého světa. Díky šetření PISA 2018 máme možnost blíže zkoumat vzdělávací výsledky žáků také v kontextu teorie nastavení mysli.²¹ Zjištění naznačují, že růstové myšlení spolu s vhodnou podporou ze strany učitelů se ukazuje být důležitým faktorem ovlivňujícím vzdělávací výsledky žáků. Nejrůznější šetření a výzkumy naznačují, že pro rozvíjení růstového myšlení u žáků je klíčové, aby sám učitel byl jeho nositelem. Ukazuje se, že kultivací růstového myšlení u žáků, kteří jsou více či méně sociálně nebo ekonomicky znevýhodněni a kterým se v domácím prostředí nedostává dostatečné podpory, lze vhodně posilovat jejich sebedůvěru a vzdělanostní ambice, a tím zvyšovat spravedlnost ve vzdělávání.

Rozvoj růstového myšlení u žáků může být vhodným nástrojem, jak podpořit odpovědnost žáků za vlastní vzdělávání. Ta je důležitým předpokladem vzdělávání každého žáka bez ohledu na jeho sociální zázemí. Ostatně i Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+ zpracovaná Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy doporučuje využívat individualizované formy učení a formativní hodnocení podporující proces učení každého žáka.

Pro podporu růstového myšlení žáků a pro budování kultury růstového myšlení ve školách lze poskytnout i konkrétní doporučení.

Doporučení pro školy a učitele

- Snažit se vytvářet příznivou třídní atmosféru podporující spolupráci, eliminující strach dopouštět se chyb a především kultivující v každém žákovi přesvědčení, že může dosahovat dobrých výsledků, pokud vynaloží patřičné úsilí.^{22, 23}
- Usilovat o využívání formativního hodnocení, neboť takové hodnocení vytváří podmínky pro další učení a rozvoj žáka více než hodnocení sumativní, které akcentuje spíše dosažený stav znalostí a podporuje u žáků spíše fixní způsob uvažování. Formativní hodnocení navíc může přispívat ke zvýšení motivace žáků a ovlivnit stanovování vzdělávacích cílů, a tím vést k lepším vzdělávacím výsledkům.²⁴
- Poskytovat zpětnou vazbu k žakovské práci na principu „ještě ne“ (v angl. *not yet*). Pokud si žák nedostatečně osvojil probíranou látku a obdržel špatnou známku, může v něm takové hodnocení vyvolat pocit neschopnosti, marnosti či rezignace (na to nemám). Naopak zpětná vazba ve smyslu „ještě ne“ dává žákovi najevo, že to, že látku neovládá, neznamená, že není schopen se ji při vynaložení dostatečného úsilí naučit. Žákův výkon tedy není nahlížen jako stav, ale jako proces, v němž může nakonec uspět každý žák.
- Zvážit využívání tzv. gradovaných úloh a snažit se úlohy a jejich náročnost přizpůsobovat (gradovat) tak, aby žáci zažili úspěch, aby uvěřili tomu, že se díky úsilí, které vyvinou, mohou zlepšovat, a postupně tak řešit náročnější úlohy. Využití gradovaných úloh pro podporu čtenářských či matematických dovedností se věnuje publikace České školní inspekce *PISA: inspirace pro rozvoj gramotností – úlohy ze čtenářské, přírodovědné a matematické gramotnosti* (dostupná [-zde-](#)).
- Rozvíjet růstové myšlení u žáků také vhodnou prací s chybou. Pokud žák nevnímá chybování jako osobní selhání a nebojí se, že bude vypadat hloupě před učitelem či spolužáky, když se zmýlí, stává se otevřenějším při sdělování vlastních názorů a snadněji se pouští do různých výzev a náročnějších úloh, i když je tam vyšší šance, že se splete. Umění pracovat s chybou a vhodně se z ní poučit je důležitou schopností nejen v procesu učení, ale také v budoucím pracovním a osobním životě.
- Podporovat další vzdělávání učitelů formou účasti na vhodných programech zaměřených na rozvoj pedagogických dovedností v oblastech individualizace výuky a formativního hodnocení.

²¹ V dalším cyklu mezinárodního šetření PISA 2022 plánuje OECD tématu růstového myšlení věnovat ještě větší prostor s cílem poskytnout tvůrcům vzdělávacích politik více informací o tom, jak koncept nastavení mysli napomáhá posilovat spravedlnost ve vzdělávání nebo nakolik dokáže zmírňovat některé negativní vlivy, které ve vzdělávacích systémech pozorujeme (např. souvislost vzdělávacích výsledků se socioekonomickým zázemím žáků).

²² Pro úvodní informaci doporučujeme např. kurz na Khanově škole dostupný [-zde-](#).

²³ Inspirací pro pedagogy může být film *Ukaž, co umíš*, který popisuje skutečný příběh učitele Jaimea Escalanteho, jenž se rozhodl, že naučí hispánské žáky jedné z nejslabších škol v Los Angeles matematiku na vysokoškolské úrovni. Svým nadšením a vytrvalým úsilím dokázal tyto žáky přesvědčit, že úsilí přináší výsledky. Recenze filmu je dostupná [-zde-](#).

²⁴ V květnu 2021 proběhla konference s mezinárodní účastí na téma podpory růstového myšlení prostřednictvím formativního hodnocení. Nahrávky jednotlivých webinářů budou postupně zveřejněny na webových stránkách konference [-zde-](#).